

August 2014

Rammebetingelser for norsk deltakelse i EUs forsknings samarbeid

EUs forsknings samarbeid er den viktigste internasjonale arena for norsk forskning. Regjeringens mål er en betydelig økning av norsk deltakelse. SINTEF er den klart største norske deltaker, og vår ambisjon er å øke deltakelsen ytterligere. Men rammebetingelsene er så uklare at vi ser oss tvunget til å planlegge for en betydelig nedtrapping av SINTEFs engasjement. Vi vurderer situasjonen som kritisk. Dette notatet er vår oppsummering.

Det europeiske forskningsområdet (ERA) er uten sammenligning den viktigste internasjonale arena for norsk forskning. 1. januar 2014 startet Horisont 2020, verdens største program for forskning og innovasjon. Programmet har en økonomisk ramme på 77 milliarder euro (640 milliarder kroner) i perioden 2013-2020.

Norge bidrar med 18 milliarder kroner til EUs forskningsprogram – returandelen skal økes

Et samlet Storting har besluttet at Norge skal delta fullt i Horisont 2020, og regjeringen har fulgt opp med en offensiv strategi for forsknings- og innovasjonssamarbeidet med EU. I strategien slås det fast at norske miljøer ikke har utnyttet mulighetene godt nok, og at det er et betydelig potensial for økt deltakelse.

EUs forsknings samarbeid finansieres med bidrag fra deltakerlandene. Det norske bidraget til Horisont 2020 er omkring 18 milliarder kroner, tilsvarende 2,5 milliarder kroner pr år i perioden 2014-2020. Dette er midler fra statsbudsjettet som Norge betaler til EU, og er en forutsetning for at norske aktører kan delta i- og søke om støtte fra EUs forskningsprogrammer.

Det er betydelig konkurranse om å oppnå finansiering fra EUs forskningsprogrammer. Bare de beste prosjektene når fram, gjennom omfattende søknadsrunder.

EUs 7. rammeprogram for forskning og utvikling fra 2007-2013 var forløperen til Horisont 2020. I dette programmet oppnådde norske forskningsmiljøer en samlet støtte fra EU som tilsvarer 70 prosent av det Norge betalte i kontingent.

I den nye EU-strategien framholder regjeringen at den norske returandelen er for lav. For å nå regjeringens ambisjon for Horisont 2020 må norske forskningsmiljøer øke sin deltakelse med vel 60 prosent sammenlignet med EUs forrige rammeprogram.

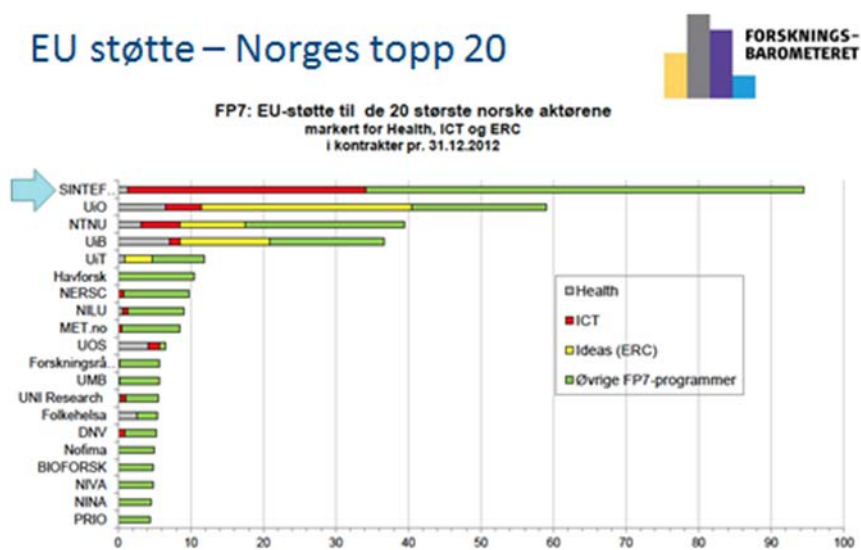
Ambisjonen er krevende, men nødvendig. Det har stor betydning for Norge, norsk næringsliv og kvaliteten i norsk forskning at vi deltar aktivt og lykkes på verdens største arena for forskning og innovasjon.

For å nå målet må norsk forskning ha kvalitet og ledende miljøer som når opp i konkurransen med de beste, og disse miljøene må ha betingelser som gjør det mulig å delta på EU-arenaen. Det siste elementet er dessverre ikke tilfelle for norske forskningsinstitutter i dag.

SINTEF er Norges klart største deltaker på EUs forskningsarena

SINTEF har gjennom mange år arbeidet målrettet for å lykkes på EUs forskningsarena, og er den klart største norske aktør.

Kunnskapsdepartementets forskningsbarometer viser at SINTEF står for omkring 20 prosent av norsk deltakelse i EUs 7. rammeprogram, med et volum som er like stort som Universitetet i Oslo og NTNU til sammen. Gjennom sin deltakelse har SINTEF hentet inn nesten 1,2 milliarder kroner i finansiering fra EU, som kommer norsk forskning og norsk næringsliv til gode.

De største norske deltakere i EUs 7. rammeprogram for forskning og utvikling. Kilde: Kunnskapsdepartementet 2014

Noen nøkkeltall for SINTEFs deltakelse i EUs 7. rammeprogram (kilde: Norges forskningsråd, EUs kontrakt database februar 2014):

- Deltatt i 246 EU-prosjekter med prosjektvolum på 17,5 milliarder kroner
- Koordinator for 55 prosjekter med prosjektvolum på 3,28 milliarder kroner
- Kontraktsfestede forskningsmidler fra EU: 1,17 milliarder kroner

Gjennom deltakelsen i EUs forsknings samarbeid har vi hentet- og utviklet kunnskap som er strategisk viktig for SINTEF, for norsk næringsliv og for Norge. Det er mange eksempler på områder med stor betydning for norsk industri som er utviklet med finansiering fra EUs forskningsprogrammet, blant annet innen IKT, energi og miljøteknologi.

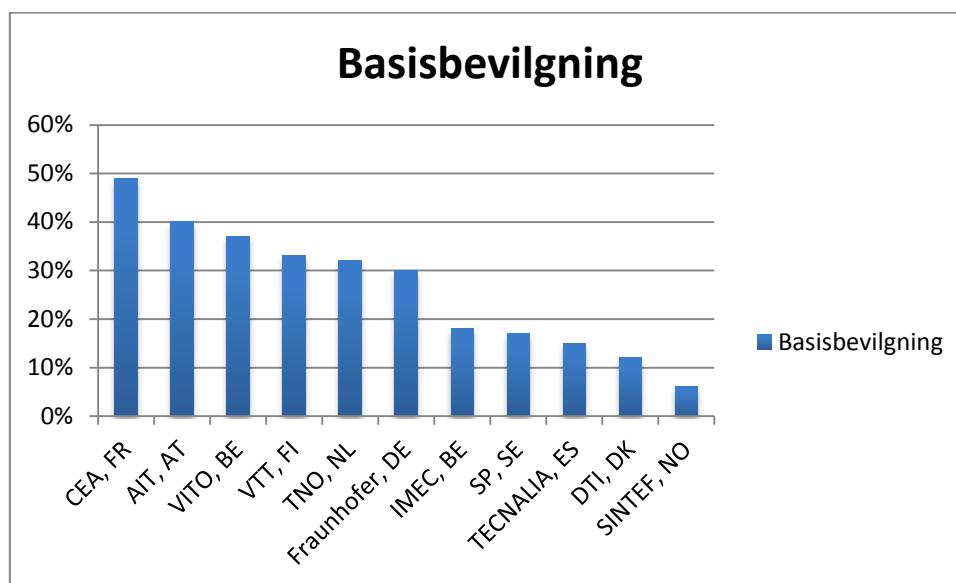
SINTEFs mål er økt deltakelse, men rammebetingelsene er klart svekket

SINTEFs mål er å øke deltakelsen på EUs forskningsarena. Horisont 2020 hadde sine første utlysninger i desember 2013, og en rekke miljøer i SINTEF har stor aktivitet knyttet til søknader og utvikling av prosjekter. Dette er et arbeid som krever betydelige ressurser og kompetanse.

Målet med vår deltakelse på EUs forskningsarena er å utvikle kunnskap, innovasjon og fremragende forskning som styrker norsk konkurranseevne og løser samfunnsutfordringer. SINTEF er et forskningsinstitutt som ikke har erverv som formål. Vårt mål med EU-deltakelsen er ikke økonomisk overskudd, men det er avgjørende at vi får kostnadsdekning i EU-prosjekter, på samme måte som i prosjekter finansiert av Norges forskningsråd.

Prinsippet i EUs forskningsprogrammer er at kostnadene dekkes gjennom "spleiselag" mellom EU og det enkelte medlemsland. Rammebetingelsene for norske forskningsinstitutters deltakelse i Horisont 2020 er svært krevende og uavklarte, og betydelig dårligere enn i EUs tidligere rammeprogram.

Noe forenklet skyldes dette en kombinasjon av to forhold: Det ene er at EU i Horisont 2020 har redusert finansieringen fra 75 prosent til under 60 prosent av forskningsinstituttens prosjektkostnader. Det andre er at de teknisk-industrielle instituttene i Norge har svært lave offentlige basisbevilgninger. SINTEF har en basisbevilgning på 7 prosent, mens mange tilsvarende europeiske institutter mottar 30-50 prosent. Kombinasjonen av redusert kostnadsdekning fra EU og svært lave basisbevilgninger rammer de teknisk-industrielle forskningsinstituttene i Norge på en måte som er uholdbar. Universiteter og høyskoler rammes ikke på samme måte av endringene i EUs regelverk.

Offentlige basisbevilgninger for europeiske teknisk-industrielle forskningsinstitutter.

Det er ikke bare problematisk for SINTEF og andre norske institutter, men også for Norge og for norsk industri. Instituttsektoren står for så mye som 40 prosent av norsk deltakelse på EUs forskningsarena, og er dominerende samarbeidspartner for norsk næringsliv inn mot EUs forskningsprogrammer. Dette er derfor en situasjon som i sterk grad rammer Norges mulighet til å nå målene for Horisont 2020.

Stimuleringsordningen STIM-EU fungerer godt, men rammene må økes betydelig

STIM-EU ble opprettet i statsbudsjettet for 2012. STIM-EU er en ordning som skal stimulere til økt deltakelse i EU-prosjekter og premierer forskningsinstitutter som lykkes med å skaffe seg prosjekter.

Erfaringen er at ordningen er treffsikker og effektiv. Det er positivt at regjeringen Solberg har økt rammen til 55 millioner kroner i statsbudsjettet for 2014, men det er nødvendig å trappe opp bevilgningene i årene som kommer.

Etter anmodning fra Kunnskapsdepartementet har Norges forskningsråd gått gjennom virkemidler for deltakelse i EU-prosjekter. Forskningsrådet har beregnet at ordningen STIM-EU bør økes til nærmere 350 mill. kroner per år, om instituttsektoren skal øke sin aktivitet med 60 prosent i tråd med de politiske ambisjonene for Horisont 2020.

Forskningsrådet anbefaler at rammen for STIM-EU trappes gradvis opp i årene som kommer, med en økning til 150 millioner kroner på statsbudsjettet for 2015. Det er nødvendig med forpliktende opptrapping i kommende statsbudsjetter.

Isolert sett kan dette synes som en stor økning. Men det er en beskjeden og nødvendig investering for å få tilbake en rimelig andel av de 18 milliarder kronene Norge betaler i kontingent til EU.

Konklusjon: En kritisk situasjon for norsk deltakelse på EUs forskningsarena

Dette notatet beskriver en situasjon knyttet til norsk deltakelse på EUs forskningsarena som er kritisk. Som største norske aktør er SINTEF langt under kostnadsdekning for deltakelse i EU-prosjekter og vi opplever risikoen som betydelig. Risikobildet er knyttet både til uklarheter i rammebetingelser, betydelig ressursbruk til søknadsprosesser og revisjoner.

SINTEF har et sterkt ønske om å øke aktiviteten på EUs forskningsarena og har bygd kompetanse som gjør en slik ambisjon realistisk, men vi opplever nå en situasjon hvor vi snarere kan bli nødt til å redusere vårt engasjement betydelig.

Vi har god dialog med Norges forskningsråd, Kunnskapsdepartementet og andre departementer om denne situasjonen. Vi ønsker å involvere et bredt politisk miljø, næringsorganisasjoner og andre aktører i denne dialogen. Målet er et samarbeid for å utvikle virkemidler som gjør det mulig å nå målene om norsk deltakelse på EUs forskningsarena.

Kontaktpersoner, SINTEF:

Unni Steinsmo, konsernsjef. Telefon: 930 59 380. unni.steinsmo@sintef.no

Ernst H. Kristiansen, konserndirektør. Telefon: 930 59 305. ernst.h.kristiansen@sintef.no

Petter Haugan, kommunikasjonsdirektør. Telefon: 901 33 285. petter.haugan@sintef.no